

вальну інформацію про українські культурні надбання, що допомагає учням глибоко осмислювати ідейно-художній зміст літературного твору, удосконалює їхні вміння проводити мистецькі паралелі та сприяє формуванню розуміння української літератури як невід'ємного компонента світового мистецтва.

Список використаних джерел

- Гоголь, Н. В. (2021). Культурологічний підхід у змісті шкільної літературної освіти (друга половина ХХ – початок ХХІ століття): монографія. Суми: ФОП Цьома С. П.
- Державний стандарт базової середньої освіти (2020). Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 року. https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886
- Яценко, Т. О., Пахаренко, В. І. (2022). Ключові компетентності в змісті підручника української літератури для 5 класу Нової української школи. <file:///C:/Users/1/Downloads/18.pdf>
- Яценко, Т. О., Пахаренко, В. І., Слижук, О. А. (2022). Українська література. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. https://pidruchnyk.com.ua/1678-5_ukrlit_yacenko.html

ГЕНЕЗА ФУНКЦІЙ ПІДРУЧНИКА В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Головко Світлана,

кандидат історичних наук, старший дослідник,
старший науковий співробітник,
відділ моніторингу та оцінювання якості загальної середньої освіти,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна

 GolovkoS@ukr.net

Дистанційне навчання стало важливим механізмом забезпечення цілісності освітнього процесу в умовах карантинних обмежень та військового стану. Його широке запровадження зумовило модернізацію функцій усіх елементів освітнього середовища, зокрема, й підручника.

Системна трансформація шкільного підручника розпочалася наприкінці 1990-х років, коли починає поступово втрачатися пріоритетність інформаційної функції навчальної книжки, а натомість актуалізується її мотиваційний та розвивальний потенціал (Савченко, 1999, с. 63). Відтак підручник поступово перетворюється з єдиного джерела нових знань на потужний засіб особистісного розвитку здобувачів освіти.

Ця тенденція посилилася в умовах реалізації парадигми компетентісно орієнтованого навчання. Спрямування освітнього процесу на розвиток в учнів творчих здібностей, критичного мислення, формування ціннісних ставлень та навичок самоосвітньої діяльності підвищує роль ціннісно-орієнтувальної та рефлексійно-корекційної функ-

цій сучасного підручника (Горошкіна, 2019). Особливого значення в контексті формування в учнів ключових компетентностей, важливих для взаємодії з природою та соціумом, набуває трансформаційна функція, що забезпечує дидактично обґрунтоване перенесення теоретичних знань та методів конкретної наукової галузі в площину їх практичного використання.

Створення сучасних дидактичних систем, в яких підручник відіграє провідну роль як стрижневий компонент, зумовлює необхідність посилення його координаційної та інтегруючої функцій, що забезпечують встановлення ефективних функціональних взаємозв'язків між окремими складовими інформаційно-методичного забезпечення (Мороз, 2016). Це дає підстави говорити й про функцію підручника як засобу проектування освітніх технологій і моделей навчання (Могорита, 2018).

Дистанційна освіта передбачає організацію індивідуалізованого освітнього процесу, що здійснюється шляхом віддаленої взаємодії його учасників у спеціалізованому середовищі, сформованому на сучасних психолого-педагогічних підходах із використанням та інформаційно-комунікаційних технологій. Відповідно відбуваються принципові зміни на рівні методології функціонування освітнього простору: унормовуються нові режими взаємодії суб'єктів освітнього процесу (синхронний та асинхронний), зростає роль електронного освітнього середовища та електронних освітніх ресурсів тощо (Положення, 2020). Розробляються та впроваджуються електронні підручники, важливою функцією яких є забезпечення ефективного та оперативного зворотного зв'язку між усіма суб'єктами освітнього процесу (Вашуленко, Сердюк, 2020, с. 26).

Якщо для сучасних засобів електронного навчального призначення та освітніх ресурсів ця функція є цілком органічною, то у випадку їх відсутності й використання традиційних підручників на електронних носіях (що є на сьогодні теж достатньо поширеним) її реалізація може бути забезпечена через QR-коди. Уведення до паперових підручників навчальних елементів, створених за цією технологією дає можливість установити онлайн-комунікацію між учнем, який працює з електронною версією, та відповідними електронними освітніми ресурсами, що забезпечують підтримку освітнього процесу з конкретного предмету.

Отже, сучасний підручник для дистанційного є багатофункціональним та стає ядром дидактичного комплекту, що поєднує різноманітні засоби того чи іншого навчального предмету.

Список використаних джерел

- Вашуленко, О. П., Сердюк, Е. Г. (2020). Електронний підручник з геометрії як засіб дистанційного навчання учнів ліцею. *Проблеми сучасного підручника: збірник тез Міжнародної науково-практичної інтернет конференції (наукове видання), 28–29 травня 2020 р.*, Київ: Педагогічна думка, 26–27.
- Горошкіна, О.М. (2019). Функції підручника української мови в компетентнісній парадигмі. *Studia Ukrainika Posnaniensia*, 1, 93–102.
- Могорита, В.М. (2018). Трансформація функцій шкільного підручника історії як навчального засобу. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*, 60(2), 26–29.

- Мороз, П.В. (2016) Місце і роль шкільного підручника історії в умовах дослідницького навчання. http://histlab.edukit.kiev.ua/nashi_publicacii/statti/.
- Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти. (2020). Наказ М-ва освіти і науки України від 08 вересня 2020 р. № 1115. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#Text>.
- Савченко, О.Я. (1999). Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів, Київ: Генеза.

ТЕКСТ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (на матеріалі підручників для учнів НУШ)

Голуб Ніна,

доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник,
відділ навчання української мови та літератури,
Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

Підсумкові матеріали «Національного звіту за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018» (Національний звіт, 2019) стали поштовхом до оновлення шкільних предметних методик. Зокрема, методика навчання української мови доповнено питаннями «різних читацьких технік і стратегій», «характеру текстів (множинні, цілісні або перервані)», «формальними особливостями тексту», алгоритмами роботи на уроках із різноманітними текстами.

Варто зазначити, що робота з текстами завжди перебувала в полі нашого зору, зокрема особливості текстотворчої діяльності учнів (Голуб, 2013), види роботи з текстами на уроках української мови у процесі вивчення синтаксису й пунктуації у 8–9 класах (Голуб, 2017).

У підручниках української мови для 5 і 6 класів нової української школи (авторства Н. Голуб та О. Горошкіної) робота з різножанровими і різностильовими текстами є систематичною, а прийоми і методи – різноманітні.

У процесі читання, сприйняття тексту й інтерпретування його навчаємо учнів визначати тему, основну думку тексту, ключові слова, виявляти елементи логічної структури, головне й другорядне, осмислювати особливості вживання виучуваних мовних явищ. Кожен текст, представлений у параграфі підручника, містить цінну пізнавальну інформацію, скеровує когнітивний процес на формування ключових компетентностей, відчуття естетики мови, моральне й ціннісне становлення дітей. Завдання і вправи, що супроводжують кожен текст дібрано так, щоб учні навчилися не лише бачити, що є в тексті, а й виявляти підтекстові смисли, вибирати з нього корисну інформацію, опрацювати її, ділитися з іншими людьми, удосконалювати, редагувати й аналізувати,